

มิติทางสังคม เศรษฐกิจ และการสื่อสารที่มีผลต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หนึ่งหทัย ขอมผลกลาง*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2) ศึกษาความสำคัญของมิติด้านต่าง ๆ อันได้แก่ มิติทางสังคม วัฒนธรรมและการสื่อสารที่มีผลต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ (3) แสวงหาแนวทางในการควบคุมปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัย พบว่า เยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรับรู้เรื่องโรคเอดส์จากสื่อมวลชนมากที่สุด รองลงไปคือ จากสถาบันการศึกษา โดยมีกรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ และสาเหตุของโรคเอดส์ แม้ว่าเยาวชนจะได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ แต่วัฒนธรรมตะวันตก และกลุ่มเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อการมีค่านิยมทางเพศอย่างเสรี และความรู้สึกไม่กังวลต่อโรคเอดส์ ทั้งนี้ พบว่า ภายในครอบครัวไม่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารเรื่องโรคเอดส์ และสถาบันศาสนาไม่มีบทบาทต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับข้อเสนอแนะในการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ สถาบันครอบครัวควรมีบทบาทในการให้ความรู้แก่เยาวชนมากขึ้น รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาควรมีบทบาทที่ชัดเจน ดำเนินการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์อย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

Abstract

The objectives of this research are to (1) study the youths' perception in the Northeastern region towards AIDS; (2) study the factors of social, culture, and communications that affect the youths' perception in the Northeastern region towards AIDS; and (3) suggest the guidelines to control the factors that affect the realization of AIDS in youths. The data was collected by questionnaires and semi-structure interviews from the youths in the Northeastern region. The results revealed that the youths perceive information on AIDS from televisions the most and from academic institutions the second. AIDS preventions and the causes of the disease were the top areas that the youths perceive. Even though the youths got the right information about AIDS, western culture and friends influenced the attitudes of youths to be opened about sex. They also did not worry about AIDS. The research also found out that families did not recognize the need to communicate about AIDS. Religion institutions did not play any role in AIDS education of the youth in the region. The analysis suggests that families should play more important role to educate the youths. Higher academic institutions should define their roles in AIDS education, and continuously and more concretely conduct AIDS educational campaign.

* นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองคณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา

บทนำ

ในปัจจุบันสถานการณ์ของปัญหาเอดส์ในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตค่อนข้างมาก ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความสำเร็จของมาตรการการป้องกันโรค และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการรับค่านิยมใหม่เข้ามา สถานการณ์ปัญหาเอดส์ที่สำคัญคือ การแพร่ระบาดในกลุ่มผู้ติดยาเสพติดเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ขาดระบบและวิธีการแก้ไขปัญหากลุ่มนี้ได้อย่างได้ผล รวมทั้งลักษณะของการขายบริการทางเพศได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นการขายบริการในสถานบริการมาเป็นการขายบริการทางเพศแฝง นอกจากนี้ ยังพบว่าการขายบริการทางเพศอิสระ และการขายบริการทางเพศเพื่อเป็นรายได้เสริม ซึ่งทำให้แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดต้องเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมาก

นอกจากนั้น จากสถานการณ์ปัจจุบัน ยังพบว่า ลักษณะพฤติกรรมทางเพศของประชากรชายเปลี่ยนไปจากเดิมที่มีเพศสัมพันธ์เฉพาะกับหญิงขายบริการ มาเป็นการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นที่ไม่ใช่หญิงขายบริการทางเพศ ทั้งนี้ พบว่า อัตราการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นค่อนข้างต่ำ และยังไม่มีการใช้มาตรการอื่นที่ชัดเจนในการเพิ่มอัตราการใช้ถุงยางในกรณีนี้ นอกจากนี้มาตรการการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ที่ขาดการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม

จากการสำรวจสถานการณ์ของโรคเอดส์ในประเทศไทย พบว่า ผู้ป่วยโรคเอดส์ส่วนใหญ่มีปัจจัยเสี่ยงจากการมีเพศสัมพันธ์สูงถึงร้อยละ 84 เป็นชายที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์และวัยแรงงาน ร้อยละ 57.75 เป็นชายรักต่างเพศและร้อยละ 26.12 เป็นหญิงรักต่างเพศ รองลงมาเป็นผู้ใช้ยาเสพติดชนิดฉีด ร้อยละ 4.67 กลุ่มที่ติดเชื้อจากมารดา พบร้อยละ 4.00 กลุ่มรับเลือดร้อยละ 0.03 กลุ่มที่ไม่ทราบปัจจัยเสี่ยง และอื่น ๆ ร้อยละ 7.44 ตามลำดับ (<http://www.aidsthai.org>) โดยกลุ่มสตรีและเยาวชน นับเป็นกลุ่มใหม่ที่มีอัตราเสี่ยงสูงขึ้น ทั้งนี้ พบว่า แนวโน้มการติดเชื้อในประชากรเพศหญิงยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และประเทศไทยยังไม่มีมาตรการในการป้องกันการติดเชื้อในประชากรกลุ่มนี้อย่างชัดเจน ส่วนวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่เริ่มมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีสูงขึ้น มีประสบการณ์ทางเพศเร็วขึ้น และมีเพศสัมพันธ์ในลักษณะเสี่ยงสูง

จากรายงานสถานการณ์โรคเอดส์ในประเทศไทย พบว่าเยาวชนไทยกว่าร้อยละ 40 มีเพศสัมพันธ์แบบฉาบฉวย คือ เยาวชนชายมีเพศสัมพันธ์กับหญิงที่เป็นเพียงแค่นอนรู้จัก และใช้ถุงยางอนามัยป้องกันเพียงร้อยละ 35 เท่านั้น อีกร้อยละ 65 อยู่ในความเสี่ยงที่จะติดเชื้อจากคู่นอนสูงมาก หากประมาณจากเยาวชนไทยอายุ 15 – 19 ปี ซึ่งมีจำนวน 5 ล้านคน สามารถคาดได้ว่ามีเยาวชน 1.3 ล้านคน ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทำให้สังคมไทยตกอยู่ในภาวะที่เชื้อเอดส์อาจจะระบาดเพิ่มขึ้นมาได้ ขณะเดียวกัน ยังมีสัญญาณจากตัวเลขการติดเชื้อโรคหนองในและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่น ๆ ที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยป้องกันเพิ่มขึ้น โดยผู้ป่วยโรคติดต่อทางสัมพันธ์เกือบครึ่งเป็นเยาวชน (<http://www.aidsthai.org>) นำมาซึ่งข้อสังเกตว่า เหตุใดเยาวชนไทยจึงมีเพศสัมพันธ์โดยไม่สวมถุงยางอนามัย ทั้งที่หน่วยงานภาครัฐมีการรณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทราบถึงอันตรายของการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ปราศจากการป้องกัน

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งนักวิชาการ ต่างตั้งคำถามว่า เป็นเพราะเหตุใด การรณรงค์จึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร รวมทั้งนำมาซึ่งคำถามว่า จากการให้ความรู้และรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ของภาครัฐ ส่งผลต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชนไปในทิศทางใด ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมทางเพศของเยาวชน ส่งผลต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อการศึกษานโยบายแวดล้อมเยาวชนที่อาจส่งผลต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้ (<http://www.thaigoodview.com>)

1. อิทธิพลของครอบครัว ครอบครัวถือได้ว่าเป็นสถาบันแรกที่อบรมเยาวชน ทั้งทางด้านจิตใจ พร้อมทั้งปลูกฝังพฤติกรรมต่าง ๆ สู่เยาวชน จึงนับได้ว่า ครอบครัวมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อพฤติกรรมต่าง ๆ รวมทั้งพฤติกรรมทางเพศของเยาวชนด้วย

2. อิทธิพลทางสังคม อาทิ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางสังคมในทางที่ผิดทำให้เกิดผลเสียและเป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ รวมทั้งการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่ชี้นำต่อการเกิดพฤติกรรมทางเพศในทางเสื่อมเสีย

3. อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก ที่นำไปสู่ความเชื่อเกี่ยวกับบทบาททางเพศและการปฏิบัติต่อเพศตรงข้าม เรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ ค่านิยมทางเพศ การพูดคุยเรื่องเพศอย่างเปิดเผย

จากความสำคัญของสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดในเชิงโครงสร้าง – หน้าที่นิยม (structural - functionalism approach) ในการตั้งคำถามเกี่ยวกับการรณรงค์เพื่อให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ ที่แม้ว่า จะส่งสารมุ่งตรงไปยังผู้รับอย่างชัดเจน แต่ยังไม่สามารถลดจำนวนของผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยรายใหม่ลงได้ ซึ่งอาจเกิดจากช่องทางที่ถูกใช้เป็นสื่อ หรืออาจเกิดจากปัจจัยแวดล้อมที่เข้ามามีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้รับสาร อันหมายถึงเยาวชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบการศึกษารับรู้เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชน โดยมุ่งศึกษาการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันเป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่ 1 ใน 3 ของประเทศ และมีจำนวนประชากรมากที่สุดในประเทศ งานวิจัยดังกล่าว ให้ความสำคัญต่อการศึกษานโยบายที่เข้ามามีอิทธิพลในบริบทแวดล้อม ของเยาวชน 3 ด้าน อันได้แก่ มิติทางสังคม มิติทางวัฒนธรรม และมิติทางด้านการสื่อสาร เพื่อศึกษาปัญหาอันเกิดจากปัจจัยแวดล้อมทั้งสามด้านที่มีผลต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมทั้งแสวงหาแนวทางในการควบคุมปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องการรับรู้ (Perception)

การรับรู้ (perception) เป็นวิธีการมองโลกที่อยู่รอบๆ ตัวของบุคคล การเลือกสรร (select) การประมวล (organize) และการตีความ (interpret) เกี่ยวกับตัวกระตุ้นดังกล่าวไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ยังขึ้นกับพื้นฐานของกระบวนการของบุคคลแต่ละคนเกี่ยวกับความต้องการ ค่านิยม การคาดหวัง และปัจจัยอื่นๆ การรับรู้ หมายถึง การ

สัมผัสสิ่งเร้าที่มีความหมาย เป็นการแปลหรือตีความหมายของการรับรู้ที่ได้รับจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยสมองจะทำหน้าที่แปลข้อมูลออกเป็นประสบการณ์ที่มีความหมายจนเกิดเป็นพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง

การรับรู้และความรู้สึกจากการสัมผัสเป็นสิ่งที่ไม่เหมือนกัน หากบุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเข้ามามีบทบาทด้วย คือ ความรู้สึกจากการสัมผัส (sensation) และการรับรู้ (perception) ข้อแตกต่างระหว่างความรู้สึกจากการสัมผัสกับการรับรู้ คือ ความซับซ้อนและความละเอียดอ่อน ความรู้สึกจากการสัมผัสจะชี้แสดงถึงผลที่ได้รับจากการกระตุ้นของอวัยวะสัมผัส ส่วนการรับรู้ หมายถึงการตีความหมายของความรู้สึกจากการสัมผัสจากประสาทสัมผัสที่เกิดขึ้น การรับรู้เกี่ยวข้องกับความรู้สึกจากการสัมผัสที่ถูกกระตุ้นมาจากตัวกระตุ้น 2 อย่างคือ ตัวกระตุ้นภายนอกและตัวกระตุ้นที่เกิดจากประสบการณ์ในอดีต ความรู้สึกจากการสัมผัสที่ได้จากการมองเห็น (vision) จากการสัมผัส (touch) จากการได้ยิน (hearing) จากการลิ้มรส (taste) และจากการได้กลิ่น (smell) ทั้งหมดนี้จะทำให้เกิดผลต่อความรู้สึกที่ได้จากประสาทสัมผัสในทันที (West and Turner, 2006)

บุคคลส่วนใหญ่จะมีตอบสนองต่อวัตถุที่มองเห็นแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากการรับรู้ของบุคคลแต่ละคน พื้นเพทางวัฒนธรรม ประสบการณ์ในอดีต และแรงจูงใจของบุคคล ถึงแม้ว่าความรู้สึกของบุคคลทุกคนจะเกิดขึ้นเหมือนกัน แต่การตอบสนองต่อความรู้สึกที่เกิดขึ้นของบุคคลจะมีการตีความหมายได้ต่างกัน ทำให้การรับรู้ของบุคคลต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปด้วย นอกจากนี้พื้นเพความเป็นมาของบุคคลแต่ละคน และประสบการณ์ที่บุคคลแต่ละคนมีจะทำให้บุคคลมีการตีความหมายของข้อมูลที่เกิดจากประสาทสัมผัสต่างกันไปด้วย

การรับรู้ของบุคคลจะมีลักษณะเป็นการสรุปภาพโดยรวม กล่าวคือ บุคคลได้ใช้ความรู้สึกหลายประการเพื่อให้เกิดการรับรู้ในเวลาเดียวกันแล้วรวมความรู้สึกเหล่านี้ให้สมบูรณ์เป็นหนึ่งเดียวที่มีความหมายมากมาย ซึ่งการแยกความรู้สึกแต่ละอย่างในการรับรู้แล้วประมวลเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความหมาย บุคคลได้นำไปใช้ในการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่สิ่งได้รับรู้ผ่านสื่อ แล้วนำมาสรุปเป็นภาพรวมของสิ่งที่ได้รับรู้

แนวคิดเรื่องการณรงค์

การณรงค์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารเพื่อสุขภาพ (Health Communication) หมายถึง กลวิธีในการให้ข้อมูลแก่สาธารณชนในด้านสุขภาพและทำให้ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพอยู่ในความสนใจของสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง เป็นการใช้สื่อมวลชน สื่อประสมและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่มีประโยชน์ต่อสาธารณชน เพิ่มความรับรู้เกี่ยวกับแง่มุมจำเพาะต่าง ๆ ของสุขภาพส่วนบุคคลและสุขภาพโดยรวม รวมทั้งความสำคัญของสุขภาพต่อการพัฒนา

การณรงค์ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การวางแผนโครงการ การดำเนินการณรงค์ และการประเมินผลโครงการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2540) ขั้นตอนการวางแผนโครงการถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการณรงค์ เนื่องจากหากวางแผนดีย่อมส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินโครงการได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันหากวางแผนไม่ดีอาจทำให้การดำเนินโครงการอาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยการ

3. หน้าที่ในการชักจูงใจ เป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ โดยการสื่อสารเพื่อชักจูงใจที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีคุณสมบัติ ได้แก่ สารต้องมีความดึงดูดใจ และน่าสนใจ จะต้องให้ผู้รับสารเข้าใจวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร สารจะต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ หรือพฤติกรรมของผู้รับสาร

แนวคิดเรื่องจิตวิทยาวัยรุ่น

การศึกษาให้เข้าใจถึงอารมณ์ ทัศนคติ รวมทั้งความต้องการที่เกิดขึ้นของวัยรุ่นอันเป็นการศึกษาปัจจัยระดับปัจเจกบุคคล จะช่วยสร้างคำอธิบายต่อมุมมองของเยาวชนที่มีต่อค่านิยมทางเพศ และการเกิดพฤติกรรมทางเพศอย่างเสรีของเยาวชนได้

สุชา จันทน์เอมและคณะ (2513) ให้ความหมายของ วัยรุ่น ไว้ว่า เป็นวัยที่สิ้นสุดความเป็นเด็ก เป็นสะพานไปหาวัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์อย่างรวดเร็ว โดยจะเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นหญิงจะเป็นวัยรุ่นเมื่อมีประจำเดือน ส่วนผู้ชายจะก้าวเข้าสู่วัยรุ่นเมื่อมีน้ำอสุจิ

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในร่างกายมาก ต้องการความรักจากครอบครัว ต้องการอิสระทางความคิด ต้องการจะมีอาชีพที่เป็นหลักฐาน มีความรักและต้องการเพื่อนมาก เริ่มสนใจในเพศตรงข้าม ชอบคบเพื่อนเป็นกลุ่ม คิดว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่แล้ว ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อตนเองอย่างเด็ก ไม่ต้องการเปิดเผยเรื่องราวของตนเอง ไม่ชอบสภาพที่ผู้ใหญ่คิดว่าตนเองถูกต้องเสมอ ไม่ชอบให้พ่อแม่ทะเลาะกัน ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่เปรียบเทียบกับตนเองกับผู้อื่น ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ดู ต้องการอาหารมากกว่าในระยะที่ผ่านมา ต้องการการพักผ่อน และมีพลังกำลังมากขึ้น (สุโท เจริญสุข, 2520)

ส่วนทางด้านอารมณ์ วัยรุ่นเป็นวัยที่มีอารมณ์ที่รุนแรง จึงเป็นเรื่องง่ายในการชักจูงให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามได้ ทั้งในทางที่ดีและทางไม่ดี อาจทำให้แสดงพฤติกรรมผิด ๆ ออกมาได้ อารมณ์ของวัยรุ่นอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทอารมณ์ก้าวร้าว เช่น อารมณ์โกรธ อิจฉาเกลียดชัง เป็นต้น ประเภทเก็บกดเอาไว้ เช่น ความกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าใจ เป็นต้น และอารมณ์สนุก เช่น ความรัก ความสุขสบาย เป็นต้น (สุชา จันทน์เอม, 2517)

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

กระบวนการทางสังคม (Social Process) เป็นผลสืบเนื่องจากการที่มีมนุษย์มีการปะทะสังสรรค์ระหว่างกันและกัน ซึ่งอาจดำเนินไปในรูปของการร่วมมือร่วมใจ หรือการแข่งขัน (อานนท์ อาภาภิรม, 2514) กระบวนการทางสังคม หมายถึง แบบของการกระทำ การปฏิบัติการ หรือการพบปะสังสรรค์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการถ่ายทอดแนวความคิด การสอน การเรียนรู้ การเลียนแบบ การมีอำนาจเหนือการคุ้มครอง การเชื่อฟัง การต่อต้าน การต่อสู้ การแข่งขัน การปรับตัว และการร่วมมือกัน

กระบวนการทางสังคมมีกระบวนการดังต่อไปนี้ การติดต่อทางสังคม (Social Contact) ก็จะต้องมีการอยู่ร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และต้องมีการตอบโต้กันหรือมีปฏิสัมพันธ์กัน การถ่ายทอดแนวคิดระหว่างบุคคล (communication) โดยใช้สัญลักษณ์ (symbols) ซึ่งอาจจะเป็นในรูปของภาษา (คำพูดหรือตัวอักษร) หรือท่าทางก็ได้ รวมทั้งมีการเร้า (stimulation) และการตอบสนอง (response) ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรม ซึ่งเกิดแบบ (modes) ของกระบวนการทางสังคมต่าง ๆ ขึ้น

เมื่อผู้คนได้มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีการกระทำต่อกันทางสังคม เพื่อความอยู่รอดและความเจริญของสังคม จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงหน้าที่ภารกิจ ดังนี้ กำหนดระเบียบ แบบแผน เพื่อให้คนในสังคมได้ใช้เป็นวิธีในการดำเนินชีวิตร่วมกัน อาทิ กฎระเบียบในการปฏิบัติตนในสังคม จัดให้มีการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพื่อให้คนในสังคมปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามบรรทัดฐานของสังคม สร้างวัฒนธรรม และพัฒนาวัฒนธรรมของสังคมทั้งในด้านวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ผลิตสมาชิกใหม่ทดแทนสมาชิกเดิม และเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ต่อไป ผลิต แจกแจงสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คนในสังคม ให้บริการและสวัสดิการแก่สมาชิกในสังคม เช่น บริการทางด้านสุขภาพอนามัย บริการเกี่ยวกับสาธารณูปโภค ควบคุมสังคม เพื่อให้ผู้คนดำเนินไปตามบรรทัดฐานของสังคม และจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ และจัดให้มีการสื่อสาร เพื่อเข้าใจตรงกัน สามารถถ่ายทอดความคิดติดต่อซึ่งกันและกันได้ทั้งภายในกลุ่มและกับกลุ่มสังคมอื่น (ขบวน พลตรี, 2530)

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรสำหรับงานวิจัยดังกล่าว คือ เยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งหมายถึง บุคคลที่มีช่วงอายุระหว่าง 18-25 ปี ทั้งที่ยังศึกษาอยู่และสำเร็จการศึกษาแล้ว กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ เยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีช่วงอายุระหว่าง 18-25 ปี กำลังศึกษาหรือปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือใน 4 จังหวัดขนาดใหญ่ ได้แก่ นครราชสีมา ขอนแก่น มหาสารคาม และอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 1,000 คน โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ เยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 8 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 500 คน เยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้วในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประกอบธุรกิจส่วนตัวใน 4 จังหวัดขนาดใหญ่ดังกล่าว จำนวน 500 คน

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ทราบถึงข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ การเปิดรับสื่อ การรับรู้เรื่องโรคเอดส์ และปัจจัยจากมิติด้านสังคม วัฒนธรรมและการสื่อสารที่มีผลต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,000 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 500 คน และ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้วจำนวน 500 คน นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อการสัมภาษณ์

จำนวนทั้งสิ้น 40 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากนักศึกษาในสถาบันการศึกษา จำนวน 8 แห่งข้างต้น ซึ่งผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นกลุ่มตัวอย่างในการรับการสัมภาษณ์ต้องเป็นแกนนำหรือมีตำแหน่งในกิจกรรมนักศึกษา

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่เพื่อแจกแบบสอบถามใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม จากสัดส่วนจำนวนนักศึกษาในแต่ละคณะเทียบกับจำนวนนักศึกษาทั้งหมด และใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้ว ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างจากประชากรในจังหวัดนั้น ๆ โดยกลุ่มตัวอย่างต้องมีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี เท่านั้น และในระหว่างการเก็บข้อมูลต้องปฏิบัติงานในจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดจำนวนจังหวัดละเท่า ๆ กัน ทำการจัดเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ กล่าวคือ เลือกบุคคลที่อยู่ในจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 18- 25 ปีและทำงานแล้ว โดยจัดเก็บข้อมูลตามพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดนั้น ๆ ซึ่งสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นสถานที่ประชุมชน

สรุปผลการวิจัย

จากการสำรวจนักศึกษากลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุระหว่าง 18-22 ปี ส่วนใหญ่สังกัดสายสังคมศาสตร์ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ จากโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ วิทยุ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยพูดคุยกับบุคคลในครอบครัวเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลาพูดคุยกัน รองลงมาคือเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว เห็นว่าไม่ใช่เรื่องที่สมควรจะมาพูดคุยกันในครอบครัว ปกติครอบครัวไม่คุยกันในเรื่องหนัก ๆ รวมทั้งพ่อแม่อายุมากแล้ว จึงไม่กล้าพูดคุยเรื่องการมีเพศสัมพันธ์หรือโรคเอดส์ และกล่าวว่าพ่อแม่เข้าใจว่าตนเองกำลังสนใจเรื่องการมีเพศสัมพันธ์

ส่วนนักศึกษาที่เคยพูดคุยกับบุคคลในครอบครัวเกี่ยวกับโรคเอดส์ มักพูดคุยกันในเรื่องในประเด็นการป้องกันโรคเอดส์ มากที่สุด รองลงมาคือ การติดต่อโรคเอดส์ สาเหตุของโรคเอดส์ อาการของผู้ป่วยโรคเอดส์ อันตรายและความน่ากลัวของโรคเอดส์ บุคคลผู้เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี สถิติ/จำนวนตัวเลขของผู้ป่วย การปฏิบัติตน หรือการใช้ชีวิตร่วมกับผู้ป่วยโรคเอดส์ การดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์

นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่า ทางสถาบันการศึกษามีการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ ในประเด็นการป้องกันโรคเอดส์ มากที่สุด รองลงมาคือ การติดต่อโรคเอดส์ สาเหตุของโรคเอดส์ บุคคลผู้เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการรับเชื้อ HIV สถิติ/จำนวนตัวเลขของผู้ป่วย อาการของผู้ป่วยโรคเอดส์ ตามลำดับโดยวิธีการให้ความรู้ของสถาบันการศึกษา คือ การจัดกิจกรรมรณรงค์ รองลงมาคือ การเชิญวิทยากรพิเศษมาบรรยายเรื่องโรคเอดส์ และการพูดคุยระหว่างอาจารย์และนักศึกษา

นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องโรคเอดส์จากบุคคลภายในชุมชน ในประเด็นการป้องกันโรคเอดส์ มากที่สุด รองลงมาคือ การติดต่อโรคเอดส์ สาเหตุของโรคเอดส์ อาการของผู้ป่วยโรคเอดส์ อันตรายและความน่ากลัวของโรคเอดส์ โดยวิธีการให้ความรู้คือ การจัดกิจกรรมรณรงค์ รองลงมาคือ การจัดการ

เสวนา และพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างคนในชุมชน ทั้งนี้ พบว่า สถาบันศาสนาไม่มีบทบาทในการแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องโรคเอดส์ให้แก่บุคคลในชุมชน

นักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เคยพูดคุยกับเพื่อนเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ในด้านสาเหตุของโรคเอดส์มากที่สุด รองลงไป คือ การป้องกันโรคเอดส์ และการติดต่อโรคเอดส์ สถิติ / จำนวนตัวเลขของผู้ป่วย บุคคลผู้เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี อาการของผู้ป่วยโรคเอดส์ การดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์

จากอิทธิพลของสื่อมวลชน และอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ส่งผลให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมเกี่ยวกับโรคเอดส์ในประเด็นต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้ การสวมถุงยางอนามัยช่วยให้ปลอดภัยจากโรคเอดส์ การมีเพศสัมพันธ์กับคนรักก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดา ยังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ไม่ควรคิดถึงเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ การมีผัวเดียวเมียเดียว เป็นเรื่องที่ดีควรยึดถือในสังคม การรักนวลสงวนตัวไม่ใช่สิ่งจำเป็นแล้วสำหรับผู้หญิงในปัจจุบัน การมีเพศสัมพันธ์กับคนรักไม่จำเป็นต้องสวมถุงยางอนามัย การสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเองทำให้สมรรถภาพทางเพศเสื่อมลง และผู้ชายต้องมีการขึ้นครุ จึงจะถือว่าเป็นชายแท้

จากอิทธิพลของสื่อมวลชน และสถาบันการศึกษา ส่งผลให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ รับรู้เรื่องโรคเอดส์ในระดับเห็นด้วยในประเด็นต่อไปนี้ การตรวจเลือดก่อนแต่งงานช่วยลดปัญหาโรคเอดส์ได้ ควรใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ สาเหตุของโรคเอดส์เกิดจากการมีคู่นอนหลายคน ครอบครัวควรมีบทบาทในการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่สมาชิกในครอบครัว โรคเอดส์เป็นเรื่องของผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ปัจจุบัน รัฐบาลพยายามปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนตระหนักถึงภัยอันตรายของโรคเอดส์ ปัจจุบันรัฐได้ให้ความสำคัญต่อการรณรงค์โรคเอดส์มากกว่าในอดีต กลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงได้แก่ชายรักร่วมเพศ และหญิงขายบริการ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี สามารถอยู่ร่วมกับคนปกติในสังคมได้ อาการของโรคเอดส์คือ น้ำหนักลด ภูมิคุ้มกันถูกทำลาย ส่วนใหญ่สื่อมวลชน นำเสนอภาพความน่ากลัวของเอดส์และผู้ป่วยโรคเอดส์ และเป็นเอดส์แล้วตาย ไม่มีทางรักษา ผู้ป่วยโรคเอดส์จะผ่ายผอม และมีสภาพร่างกายที่น่ากลัว โครงการ“ซัดดอกพุด”ส่งเสริมให้เยาวชนมีเพศสัมพันธ์อย่างเปิดเผยมากขึ้น การถูกเนื้อต้องตัวผู้ป่วยโรคเอดส์ไม่ทำให้ติดเชื้อได้ การรับประทานอาหารร่วมกับผู้ป่วยโรคเอดส์ไม่ทำให้ติดเชื้อได้

ประเด็นการรับรู้ที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจ คือ ออร์รัลเซ็กซ์อาจนำไปสู่การติดเชื้อ คนในเมืองใหญ่มีโอกาสติดเชื้อเอดส์มากกว่าคนในชนบท การที่สื่อต่างๆ นำเสนอเรื่องเพศสัมพันธ์มากขึ้น ทำให้ดูเหมือนว่า การมีเพศสัมพันธ์กลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา ปัจจุบัน มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีน้อยลงกว่าในอดีต แสดงว่าโครงการรณรงค์ของรัฐประสบความสำเร็จ โครงการรณรงค์โรคเอดส์ของรัฐทำให้เยาวชนกลัวผู้ป่วยโรคเอดส์มากกว่าที่จะกลัวโรคเอดส์ และปัจจุบันโรคเอดส์ไม่อันตรายเท่าในอดีต เพราะมีการคิดค้นและพัฒนาการรักษาได้แล้ว

ประเด็นการรับรู้ที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วย คือ โรคเอดส์เป็นเรื่องไกลตัว การมีเพศสัมพันธ์กับคนรัก / บุคคลใกล้ชิด / เพื่อนไม่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ ดังนั้น ถุงยางอนามัยจึงไม่จำเป็น

เมื่อสำรวจข้อมูลจากเยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 23-25 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพ ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว และรับราชการตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้วส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ จากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุตามลำดับ เยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้ว เคยพูดคุยกับบุคคลในครอบครัวเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ ในประเด็นการป้องกันโรคเอดส์ สาเหตุของโรคเอดส์ การติดต่อโรคเอดส์ ส่วนผู้ที่ไม่เคยพูดคุยกับบุคคลในครอบครัวเรื่องโรคเอดส์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว คิดว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญ ไม่มีเวลาพูดคุยกัน

เมื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่ตอบว่า ตามหน่วยงานที่ปฏิบัติอยู่ไม่มีการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ เช่นเดียวกับสถาบันศาสนาที่ไม่มีบทบาทในการให้ความรู้หรือข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ ส่วนในด้านการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ภายในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้วมีการแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องโรคเอดส์จากภายในชุมชนอยู่บ้าง โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ในประเด็นการป้องกันโรคเอดส์ การติดต่อโรคเอดส์ สาเหตุของโรคเอดส์ อาการของผู้ป่วยโรค ทั้งนี้ วิธีการให้ความรู้ภายในชุมชน ทำได้โดยการจัดกิจกรรมรณรงค์ และเชิญวิทยากรพิเศษมาบรรยายเรื่องโรคเอดส์ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้วเคยพูดคุยกับเพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ โดยมักพูดคุยในประเด็นการป้องกันโรคเอดส์ สาเหตุของโรคเอดส์ การติดต่อโรคเอดส์

จากการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชน และสื่อบุคคล ได้แก่ เพื่อน ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้วมีค่านิยมเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ตามลำดับ ดังนี้ การสวมถุงยางอนามัยช่วยให้ปลอดภัยจากโรคเอดส์ การมีเพศสัมพันธ์กับคนรักก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดา การมีผัวเดียวเมียเดียวเป็นเรื่องที่ควรยึดถือในสังคม และยังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนไม่ควรคิดถึงเรื่องการมีเพศสัมพันธ์

จากการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชน และจากสถาบันการศึกษา ส่งผลให้ กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้วส่วนใหญ่มีการรับรู้ในระดับเห็นด้วยในประเด็นต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้ สาเหตุของโรคเอดส์เกิดจากการมีคู่นอนหลายคน การตรวจเลือดก่อนแต่งงานช่วยลดปัญหาโรคเอดส์ได้ ควรใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์เป็นเรื่องของผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น ชอบเที่ยวผู้หญิง ครอบครัวควรมีบทบาทในการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่สมาชิกในครอบครัว ปัจจุบัน รัฐบาลพยายามปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนตระหนักถึงภัยอันตรายของโรคเอดส์ ปัจจุบันรัฐได้ให้ความสำคัญต่อการรณรงค์โรคเอดส์มากกว่าในอดีต

การรับรู้ในประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานแล้วไม่แน่ใจ คือ ออร์ัลเซ็กส์อาจนำไปสู่การติดเอดส์ได้ การที่สื่อต่างๆ นำเสนอเรื่องเพศสัมพันธ์มากขึ้น ทำให้ดูเหมือนว่า การมีเพศสัมพันธ์กลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา โครงการรณรงค์โรคเอดส์ของรัฐทำให้เยาวชนกลัวผู้ป่วยโรคเอดส์มากกว่าที่จะกลัวโรคเอดส์ คนในเมืองใหญ่มีโอกาสติดเชื้อเอดส์มากกว่าคนในชนบท ปัจจุบันโรคเอดส์ไม่อันตรายเท่าในอดีต เพราะมีการคิดค้นและพัฒนาการรักษาได้แล้ว ปัจจุบัน มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีน้อยลงกว่าในอดีต แสดงว่าโครงการรณรงค์ของรัฐประสบผลสำเร็จ การใช้ถุงยางอนามัยทำให้ไม่มีความสุขเมื่อเทียบกับการไม่สวมถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์เป็นเรื่องทางโลก ดังนั้น พระสงฆ์และสถาบันศาสนาไม่ควรมายุ่งเกี่ยว

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาที่เป็นผู้นำนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่กล่าวว่า กลัวการเป็นเอดส์ เพราะไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่กับบุคคลทั่วไปได้อย่างปกติสุข กลัวที่จะติด เมื่อเป็นโรคเอดส์แล้วไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ กลัวมันหมายถึงชีวิตของเรา เนื่องจากตนเองมีพฤติกรรมเสี่ยงที่เอกลางคินในบางครั้ง สื่อนำเสนอความน่ากลัวของโรคเอดส์ เป็นโรคติดต่อ กลัวพ่อแม่ญาติพี่น้องจะลำบาก กลัวแผลที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย มองโรคเอดส์ไปในด้านลบ ส่วนกลุ่มที่ไม่กลัวโรคเอดส์ ให้เหตุผลว่า โรคเอดส์ ไม่ได้ติดกันง่าย ๆ มั่นใจในตัวเองและเชื่อใจคนรัก ตนเองไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง และป้องกันทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์

ความรู้ที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีต่อโรคเอดส์ มักเป็นความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเป็นโรคเอดส์ การติดต่อและวิธีการป้องกัน โดยมักเป็นข้อมูลที่ได้รับมาตั้งแต่สมัยเรียนมัธยมศึกษา และการเปิดรับผ่านสื่อมวลชนประเภทต่างๆ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ในสถาบันการศึกษามีการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่บ้าง โดยการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกในการณรงค์โรคเอดส์ในวันสำคัญ อาทิ วันเอดส์โลก มิได้เป็นการจัดอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมที่จัดมักเป็นการจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์และการแจกถุงยางอนามัย จัดโดยชมรมที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านโรคเอดส์และยาเสพติด

โดยปกติ นักศึกษามักไม่พูดคุยกับเพื่อนเกี่ยวกับโรคเอดส์ เพราะ ถ้าปากใจที่จะพูดเรื่องนี้ และเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัว แต่สำหรับผู้ที่มีการพูดคุย ได้ให้เหตุผลว่า เพราะเป็นห่วงเพื่อน เนื่องจากเพื่อนมีพฤติกรรมเสี่ยง แต่การพูดคุยดังกล่าวจะเป็นการพูดคุยเชิงขบขัน และมักเป็นการพูดคุยเมื่อมีการสังสรรค์และดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ โดยเรื่องที่พูดคุยกันมักเป็นเรื่องเพศสัมพันธ์ นอกจากนั้น การพูดคุยเรื่องโรคเอดส์ในกลุ่มเพื่อนยังเกิดเนื่องจากต้องปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์โรคเอดส์ในฐานะสมาชิกชมรม

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ยังพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่พูดคุยเรื่องโรคเอดส์กับครอบครัว เพราะผู้ปกครองคิดว่าตัวนักศึกษาเองโตแล้วสามารถคิดพิจารณาเองได้ว่าสิ่งไหนควรไม่ควรปฏิบัติอย่างไร ไม่กล้าพูด เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน สังคมไทยยังไม่ยอมรับเรื่องนี้ ไม่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว และไม่มีเวลาพูดคุยเรื่องนี้

ทัศนคติเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเรียนของนักศึกษา นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นเรื่องของคนสองคน หากทำแล้วมีความสุขและไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเห็นว่านักศึกษาโตแล้ว ควรเคารพการตัดสินใจ ไม่ควรบังคับ แต่ควรแนะนำแนวทาง รวมทั้งเป็นเรื่องธรรมดา หากสามารถยอมรับกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของนักศึกษา นักศึกษากลุ่มตัวอย่างตอบว่า ปัจจุบัน นักศึกษาชายหญิงใช้ชีวิตอยู่กันเป็นคู่อย่างเปิดเผย โดยมีนักศึกษาชายจำนวนไม่น้อยที่ไม่ป้องกันตนเองขณะมีเพศสัมพันธ์แต่ให้ฝ่ายหญิงทานยาคุมกำเนิด เนื่องจากคิดว่าการสวมถุงยางอนามัยไม่สามารถตอบสนองความ

ต้องการทางเพศได้ และต่างฝ่ายต่างเชื่อใจซึ่งกันและกัน นักศึกษาชายมักจะเล่าประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ให้กับเพื่อนฟังขณะอยู่ในวงสุรา รวมทั้งการดื่มสุรามักนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์แบบฉาบฉวยซึ่งมีทั้งการป้องกันโดยการสวมถุงยางอนามัย และไม่สวมถุงยางอนามัย

ส่วนในการสัมภาษณ์ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการ “ช็อคอกพดุง” ของหน่วยงานภาครัฐ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย เพราะเห็นว่า ทำให้เกิดการยอมรับการซื้อถุงยางอนามัยโดยเปิดเผย ทำให้กล้าพกถุงยางอนามัย ส่งเสริมให้รู้จักป้องกันตนเองมากขึ้น ไม่ใช่เรื่องน่าอาย รวมทั้งเห็นว่าดีกว่าไม่ลงมือทำอะไรเลยแม้จะเป็นการแก้ไขปัญหที่ปลายเหตุก็ตาม

อภิปรายผล

จากการวิจัย พบว่า กลุ่มเยาวชนที่เป็นนักศึกษาและกลุ่มที่ทำงานแล้ว มีพฤติกรรมการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยเฉพาะโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต โดยข้อมูลที่ได้รับ คือ การป้องกันโรคเอดส์ และสาเหตุของโรคเอดส์ โดยพบว่า ในด้านมิติทางสังคม เยาวชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์จากสถาบันการศึกษามากที่สุด รองลงไปคือ สถาบันครอบครัว อย่างไรก็ตามภายในครอบครัวมักไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่เยาวชนมากนัก เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญ และคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว รวมทั้ง เยาวชนเองก็ไม่กล้าพูดคุยกับบิดามารดาในเรื่องดังกล่าว ด้วยเกรงว่าจะถูกเข้าใจผิดว่า กำลังใส่ใจในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์

เยาวชนมีการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ โดยตีความจากข้อมูลที่ได้รับผ่านสื่อมวลชนมากกว่าการรับรู้จากประสบการณ์ตรง มิติด้านที่มีบทบาทมากที่สุด คือ มิติด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะการรณรงค์ผ่านสื่อ และการสื่อสารภายในกลุ่มเพื่อน การรณรงค์ผ่านสื่อโครงการที่เยาวชนให้ความสนใจ คือ “ช็อคอกพดุง” ซึ่งแม้ว่า อาจมีหลายฝ่ายเห็นว่า เป็นการกระตุ้นให้เยาวชนมีเพศสัมพันธ์อย่างเปิดเผย หรือเป็นการส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ทางเพศกลายเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่เยาวชนส่วนใหญ่ยังเห็นว่า ในเมื่อไม่สามารถห้ามการมีความสัมพันธ์ทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นได้ ก็ควรดำเนินการรณรงค์ให้รู้จักการป้องกันอย่างถูกวิธี

การรณรงค์ของภาครัฐ รวมทั้งการดำเนินการรณรงค์ของสถาบันการศึกษา มีบทบาทในการให้ข้อมูลแจ้งข่าวสารให้แก่นักศึกษา สื่อรวมทั้งเนื้อหาที่น่าสนใจ และมีประโยชน์ในด้านการกระตุ้น และสร้างความตื่นตัวของเยาวชน แม้จะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ หากแต่ยังคงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยสร้างความตระหนักรู้ถึงอันตรายของโรคเอดส์ และความสำคัญของการป้องกันในขณะมีเพศสัมพันธ์ด้วย

จากการวิจัย พบว่า กระบวนการทางสังคม โดยเฉพาะกระบวนการขัดเกลาจากครอบครัว ชุมชน รวมทั้งสถาบันศาสนา ยังไม่แสดงบทบาทที่ชัดเจนในการให้ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ ประกอบกับด้วยคุณลักษณะทางกายภาพและทางจิตวิทยาวัยรุ่น ทำให้เยาวชนต้องการแสวงหาความแปลกใหม่ อยากรู้ อยากลอง ให้ความสำคัญกับเพื่อน และเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกได้ง่าย รวมทั้งสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา

ยังขาดการให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์อย่างต่อเนื่องและขาดการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ แม้ว่า เยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ในด้านสาเหตุของโรคเอดส์ และการป้องกันโรคเอดส์ไปในทิศทางที่ถูกต้อง แต่กลับเป็นที่น่ากังวลว่า ด้วยค่านิยมที่ได้รับการหล่อหลอมจากวัฒนธรรมตะวันตก และการเลียนแบบเพื่อน ทำให้เยาวชนยังมีค่านิยมทางเพศในทางที่เสี่ยงต่อโรคเอดส์ ทั้งที่รู้และเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ในระดับหนึ่งแล้วก็ตาม กล่าวคือ การเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดา และการเลียนแบบเพื่อนที่นิยมการอยู่กันเป็นคู่ ๆ และไม่สวมถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคนรู้จักหรือคนรัก โดยไม่ตระหนักว่า เป็นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อโรคเอดส์เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนั้น เมื่อประเมินการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เยาวชนให้ความสนใจกับ “สาเหตุของโรคเอดส์” ในขณะที่บริบทแวดล้อม โดยเฉพาะด้านการสื่อสารจากครอบครัว สถาบันการศึกษา และการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน กลับให้ความสำคัญกับ “การป้องกันโรคเอดส์” จึงทำให้เยาวชนไม่ให้ความสำคัญต่อการรับรู้สารที่ได้รับผ่านสื่อเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

หน่วยงานภาครัฐควรดำเนินการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ควรกำหนดตัวชี้วัดประสิทธิผลของการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์อย่างเป็นรูปธรรม และควรขยายการรณรงค์ไปในกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น เพื่อสร้างการรับรู้ถูกต้องตั้งแต่ต้น ส่วนในสถาบันการศึกษา ควรเพิ่มกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ เพื่อการตอกย้ำและสร้างความน่าสนใจให้แก่เนื้อหา รวมทั้งควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และประเมินความสำเร็จในการจัดกิจกรรมให้เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ เนื้อหาที่มุ่งส่งไปยังผู้รับ ควรเพิ่มการเน้นในประเด็นที่เป็นที่สนใจของเยาวชน คือ การให้ความรู้เรื่องสาเหตุของโรคเอดส์

สำหรับในครอบครัว และชุมชน รวมทั้งสถาบันศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันสำคัญที่มีบทบาทในกระบวนการจัดเกลาทางสังคม ควรแสดงบทบาทที่ชัดเจนในการสร้างการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ที่ถูกต้อง โดยปลูกฝังและให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม บิดามารดาควรตระหนักว่า โรคเอดส์ไม่ใช่เรื่องไกลตัวหรือไม่สมควรนำมาพูดถึง หากแต่เป็นปัญหาที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน โดยเฉพาะกับกลุ่มเยาวชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกรอบการศึกษาเยาวชนไปยังภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ เพื่อสามารถสร้างข้อสรุปเป็นภาพรวม สำหรับการกำหนดนโยบายเพื่อการรณรงค์โรคเอดส์อย่างเป็นรูปธรรม

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชายกับหญิงว่ามีการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ ต่างกันหรือไม่ และปัจจัยแวดล้อม ว่ามีอิทธิพลต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ระหว่างชายและหญิงต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อการวางแผนการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ได้โดยเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนที่สุด

การวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสำหรับนักศึกษาที่มีแนวโน้มจะเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อโรคเอดส์ เช่น นักศึกษาชายที่ชอบดื่มสุรา นักศึกษาชายและหญิงที่อยู่ร่วมกันคู่ ๆ หรือนักศึกษาชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่มีบทบาทต่อการรับรู้เรื่องโรคเอดส์ รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มากำหนดแนวทางการรณรงค์เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรม อันเป็นการแก้ปัญหาที่สาเหตุ

รายการอ้างอิง

- เกศินี จุฑาวิจิตร. 2540. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น . นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.
- ขบวน พลตรี. 2530. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ.การศาสนา.
- เนตรชนก กองทน. 2545. ความรู้เบื้องต้นทางการสื่อสาร. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2542. พฤติกรรมการสื่อสาร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2546. การสื่อสาร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2542. จิตวิทยาทั่วไป. นนทบุรี.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รจิตลักษณ์ แสงอุไร. 2548. การสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี่.
- วิภาพร มาพบสุข. 2540. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ.ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สุดา ภิรมย์แก้ว. 2541. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสถียร เขยประทับ. 2541. การสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม.2513. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ.วัชรินทร์การพิมพ์.
- สุโท เจริญสุข. 2520. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ.โอเคียนสโตร.
- อานนท์ อาภาภิรมย์. 2541. สังคมวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ.บำรุงนุกุลกิจ.
- Richard West and Lynn H.Turner. 2006. **Understanding Interpersonal Communication Making Choices In Changing Times**.Australia : Thomson Wadsworth.
- กัญญารัตน์ อุทัย. โรคเอดส์คืออะไร. (ออนไลน์) แหล่งที่มา : <http://www.thaigoodview.com/library/studentshow/st2545/5-5/no49/aids.html>. 2550.
- กลุ่มโรคเอดส์ สำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. วิเคราะห์สถานการณ์โรคเอดส์ในประเทศไทย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.aidsthai.org/main.php?filename=sathana01_20071113. 2550.